

За редакцією:

О. Катілова, А. Варзаря, А. Валіулiса, Д. Дмитрієва

II ТОМ

Вінниця
Нова Книга
2023

Рекомендовано вченою радою Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова як підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів (протокол № 8 від 26 травня 2022 року)

Автори:

Катілов О., Варзарь А., Валіуліс А., Дмитрієв Д., Адиров М., Артеменко Є., Асауленко А., Бабаджанян О., Барська Л., Басустогли А., Безугла Н., Белоусова О., Березовська О., Беш Л., Біляєва К., Боброва К., Бобрук С., Бойко Я., Бондаренко А., Борисова Т., Буренок А., Бухаріна Є., Буш Е., Варнас Д., Вдовіна Т., Веретельник С., Вишга Ю., Волошина Л., Гавриленко Ю., Гончарова Ю., Гончарук А., Гречуха Є., Демчишин Я., Дмитрієв К., Зборовська О., Зубаренко О., Зупанець І., Зупанець К., Калюжна Л., Кірсанова Т., Климишин Ю., Клімішин М., Ключка Р., Ковальчук П., Кожевін Р., Комаровська І., Кононенко О., Коноплицький В., Копанська Д., Костюченко Л., Кушнір В., Кушнір Н., Крикунов О., Лаврова О., Лайко Л., Лапій Ф., Левицька Л., Лига О., Лобортас Ю., Мазулов О., Макух Г., Малачкова Н., Науменко О., Незгода І., Онофрійчук О., Пеньков А., Петренко А., Риков О., Рикова С., Рогач К., Романишин Я., Романкевич І., Руденко Н., Самофалов Д., Сличко М., Солодовниченко І., Суворов В., Тихолаз О., Труба Я., Урбонас В., Цимбалюк-Волошин І., Шаргородська Є., Шарікадзе О., Шебеко С., Шевченко О., Юрочко Ф.

Рецензенти:

Булат Л. М. — д. мед. н., професор. Завідувач кафедри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми вінницького Національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

Зайков С. В. — д. мед. н., професор. Кафедра фізіотрії і пульмонології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика МОЗ України, президент Асоціації алергологів України.

Кривопустов С. П. — д. мед. н., професор. Кафедра педіатрії № 2 Національного медичного університету імені О. О. Богомольця МОЗ України, заслужений лікар України.

Маменко М. Є. — д. мед. н., професор, декан педіатричного факультету Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика МОЗ України, голова правління ГС “Українська Академія Педіатричних Спеціальностей”.

За редакцією:

Катілова О., Варзаря А., Валіуліса А., Дмитрієва Д.

Педіатрія : у 3-х т. Т. 2 : підручник для студ. вищих мед. навч. закладів IV рівня акред. / [Артеменко Є. О., Бабаджанян О. М., Белоусова О. Ю. та ін. ; за ред. Катілова О. В., Варзаря А. В., Валіуліса А., Дмитрієва Д. В.]. — Вінниця : Нова Книга, 2023. — 712 с. : іл.
ISBN 978-966-382-941-8

У підручнику висвітлено основні розділи педіатрії, серед яких: ендокринологічні захворювання, захворювання шкіри, респіраторні захворювання, кардіологічні та гастроентерологічні захворювання у дітей. До авторського колективу увійшли лікарі загальної практики, професіонали педіатричної галузі України. Видання рецензоване фахівцями ЄС та Канади і узагальнює досвід світової медичної спільноти у адаптованій до сучасної медичної практики та викладання в Україні формі.

Книга буде цікава для студентів старших курсів медичних університетів, лікарів-інтернів та початківців, педіатрів та лікарів загальної практики.

УДК 616–053.2(075)

ЗМІСТ

Авторський колектив	5
Умовні позначення та скорочення	9
Передмова	11

РОЗДІЛ 1. ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЯ

1.1. Функціональні гастроінтестинальні розлади (ФГІР) <i>Кожевін Р.</i>	13
1.2. Болі в животі <i>Варзарь А.</i>	39
1.3. Неонатальні жовтяниці <i>Варзарь А.</i>	46
1.4. Гастроезофагальна рефлюксна хвороба (ГЕРХ) <i>Белоусова О., Солодовниченко І.</i> ...	55
1.5. Аутоімунний гепатит <i>Белоусова О., Бабаджанян О.</i>	64
1.6. Органічні захворювання шлунка та дванадцятипалої кишки <i>Кожевін Р.</i>	74
1.7. Запальні захворювання кишечника <i>Кожевін Р.</i>	106
1.8. Целіакія <i>Романишин Я.</i>	149
1.9. Мальабсорбція вуглеводів <i>Урбонас В., Варнас Д.</i>	160

РОЗДІЛ 2. НЕФРОЛОГІЯ

2.1. Гломерулярні хвороби <i>Борисова Т.</i>	169
2.2. Нефротичний синдром <i>Борисова Т.</i>	190
2.3. Інфекції сечової системи у дітей <i>Борисова Т., Риков О.</i>	201
2.4. Синдром гематурії у дітей <i>Борисова Т.</i>	214

РОЗДІЛ 3. ІМУНОЛОГІЯ

3.1. Імунопрофілактика інфекційних хвороб <i>Лапій Ф., Тихолаз О.</i>	222
3.2. Первинні (вроджені) імунодефіцити <i>Бондаренко А., Лапій Ф.</i>	244
3.3. Вторинні (набуті) імунодефіцити <i>Костюченко Л.</i>	263

РОЗДІЛ 4. ГЕНЕТИКА

4.1. Значення генетики для діагностики і лікування патологічних станів у педіатрії <i>Макух Г., Шаргородська Є.</i>	275
4.2. Генетичні методи обстеження <i>Макух Г., Шаргородська Є.</i>	285
4.3. Генетичний моніторинг. Скринінг <i>Макух Г., Шаргородська Є.</i>	294
4.4. Пренатальна діагностика <i>Макух Г., Шаргородська Є.</i>	296
4.5. Принципи медико-генетичного консультування. Показання. Клініко-генеалогічний метод (опис фенотипу, стигми) <i>Макух Г., Шаргородська Є.</i>	299

РОЗДІЛ 5. ДЕРМАТОЛОГІЯ

5.1. Плями на шкірі <i>Кушнір В.</i>	303
5.2. Псоріаз <i>Калюжна Л.</i>	313
5.3. Акне <i>Калюжна Л., Петренко А.</i>	321
5.4. Кропив'янка: гостра та хронічна <i>Шарикадзе О.</i>	330
5.5. Диференційна діагностика невусів <i>Кушнір В., Кушнір Н.</i>	346
5.6. Фототерапія <i>Кушнір В.</i>	359
5.7. Атопічний дерматит <i>Кушнір В., Катілов О., Клімішин М.</i>	371
5.8. Себорейний дерматит <i>Кушнір В., Катілов О., Кушнір Н.</i>	392
5.9. Синдром Стівенса – Джонсона та токсичний епідермоліз у дітей <i>Катілов О., Варзарь А.</i>	399
5.10. Хімічний опік борщівником у дітей <i>Катілов О., Мазулов О., Кушнір В.</i>	412

РОЗДІЛ 6. ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ

6.1. Кір <i>Незгода І., Асауленко А.</i>	419
6.2. Скарлатина <i>Варзарь А., Катілов О.</i>	432
6.3. Кашлюк (коклюш) <i>Варзарь А., Катілов О.</i>	439
6.4. Вітряна віспа <i>Левицька Л.</i>	447
6.5. Дифтерія <i>Онофрійчук О., Гончарук А.</i>	458
6.6. Ієрсиніози <i>Незгода І., Науменко О.</i>	470
6.7. Менінгококова інфекція <i>Онофрійчук О., Лобортас Ю.</i>	483
6.8. Лайм-бореліоз <i>Бобрук С.</i>	495
6.9. Вірусний гепатит А <i>Незгода І., Демчишин Я.</i>	504
6.10. Вірусний гепатит В <i>Незгода І., Демчишин Я.</i>	510
6.11. Вірусний гепатит С <i>Незгода І., Демчишин Я.</i>	523
6.12. Мононуклеоз <i>Рикова С., Пилипко М., Катілов О.</i>	534
6.13. Лихоманка без вогнища інфекції <i>Пеньков А., Кононенко О.</i>	543
6.14. Туберкульоз у дітей <i>Рогач К.</i>	549
6.15. Інфекційні (вірусні) екзантеми в практиці педіатра <i>Катілов О., Клімішин М., Лайко Л.</i>	564
6.16. Гельмінтози <i>Варзарь А., Катілов О., Дмитрієв К.</i>	579

РОЗДІЛ 7. ГЕМАТОЛОГІЯ. ОНКОГЕМАТОЛОГІЯ

7.1. Анемії <i>Цимбалюк-Волошин І.</i>	600
7.2. Тромбоцитопенії <i>Цимбалюк-Волошин І.</i>	640
7.3. Гемофілія <i>Цимбалюк-Волошин І.</i>	657
7.4. Гостра лейкемія <i>Цимбалюк-Волошин І.</i>	667
7.5. Синдроми вродженої кістковомозкової недостатності <i>Адиров М., Зубаренко О.</i>	693

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

- Адиров Михайло** – дитячий лікар-гематолог, асистент кафедри. Миколаївська обласна дитяча клінічна лікарня, Одеський національний медичний університет. Миколаїв, Україна.
- Артеменко Євгенія** – лікар-кардіолог дитячий, асистент кафедри. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Київ, Україна.
- Асауленко Алла** – дитячий лікар-інфекціоніст, асистент кафедри дитячих інфекційних хвороб Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.
- Бабаджанян Олена** – лікар-гастроентеролог, к.мед.н., доцент. Харківська медична академія післядипломної освіти. Харків, Україна.
- Барська Ліна** – лікар-педіатр, к. мед. н. Приватний медцентр "Перший ГВ френдлі". Харків, Україна.
- Басустогли Ахмет (Ahmet Basustaoglu)** – д. мед. н., професор. Баскентський університет. Анкара, Туреччина.
- Безугла Наталія** – к. мед. н., доцент. Національний фармацевтичний університет. Харків, Україна.
- Белоусова Ольга** – лікар-гастроентеролог, д. мед. н., професор. Харківська медична академія післядипломної освіти. Харків, Україна.
- Березовська Олена** – лікар, акушер-гінеколог, засновник і керівник Міжнародної Академії Здорового Життя. Торонто, Онтаріо, Канада.
- Беш Леся** – лікар-алерголог дитячий, д. мед. н., професор. Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. Львів, Україна.
- Біляєва Катерина** – лікар-ендокринолог дитячий, асистент кафедри. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Медичний центр "Сучасна педіатрія Evidence", Вінниця, Україна.
- Боброва Ксенія** – лікар сімейної медицини. Приватний медцентр "Перший ГВ френдлі". Харків, Україна.
- Бобрук Світлана** – лікар-інфекціоніст, к. мед. н., доцент. ПП Медична Мережа "Світ здоров'я". Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.
- Бойко Ярина** – лікар-імунолог та ревматолог дитячий, д. мед. н., професор. Західноукраїнський спеціалізований дитячий медичний центр. Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. Львів, Україна.
- Бондаренко Анастасія** – лікар-інфекціоніст, д. мед. н., професор. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Київ, Україна.
- Борисова Тамара** – лікар-педіатр, д. мед. н., професор. Дніпровський державний медичний університет. Дніпро, Україна.
- Буренок Анастасія** – лікар-педіатр. Приватна амбулаторія "Педіатр Плюс". Харків, Україна.
- Бухаріна Євгенія** – лікар-педіатр та неонатолог. Медична мержа "Добробут". Київ, Україна.
- Буш Ендрю (Andrew Bush)** – д. мед. н., професор. Імперський коледж і королівський госпіталь Бромптон. Лондон, Великобританія.
- Валіуліс Арунас (Arunas Valiulis)** – д. мед. н., професор. Клініка дитячих хвороб медичного факультету Вільнюського університету. Вільнюс, Литва.
- Варзарь Андрій** – лікар-анестезіолог дитячий. Клінічний діагностичний центр для дітей "Аспіромед". Кишинів, Молдова.

- Варнас Домініка (Dominykas Varnas)** – лікар-педіатр. Лікарня Вільнюського університету Клініка Сантара. Вільнюс, Литва.
- Вдовіна Тетяна** – лікар-педіатр. Приватний медцентр "Перший ГВ френдлі". Харків, Україна.
- Веретельник Світлана** – лікар, д. філ. н. Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова. Вінниця, Україна.
- Вижга Юлія** – лікар-кардіоревматолог, к. мед. н., доцент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.
- Волошина Лідія** – лікар-гастроентеролог дитячий, к. мед. н., доцент. Харківська медична академія післядипломної освіти. Харків, Україна.
- Гавриленко Юрій** – лікар-отоларинголог, д. мед. н., доцент. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Медичний центр "Добробут". Київ, Україна.
- Гончарова Юлія** – лікар-педіатр, к. мед. н. Мережа дитячих клінік "Френдлік". Київ, Україна.
- Гончарук Анна** – лікар-педіатр, асистент кафедри дитячих інфекційних хвороб. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.
- Гречуха Євгеній** – лікар-педіатр, аспірант. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Київ, Україна.
- Демчишин Ярослав** – асистент кафедри дитячих інфекційних хвороб. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.
- Дмитрієв Дмитро** – лікар-анестезіолог, д. мед. наук, професор. ВНМУ ім. М. І. Пирогова, кафедра анестезіології та ІТ. Вінниця, Україна.
- Дмитрієв Костянтин** – лікар-кардіолог. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, КНП "Вінницький регіональний центр серцево-судинної патології". Вінниця, Україна.
- Зборовська Ольга** – лікар-кардіолог, к. мед. н. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова; медичний центр "Інномед-педіатрія"; медичний центр "Сучасна педіатрія Evidence". Вінниця, Україна.
- Зубаренко Олександр** – д. мед. н., професор. Одеський Національний Медичний Університет. Одеса, Україна.
- Зупанець Ігор** – д. мед. н., професор. Національний фармацевтичний університет. Харків, Україна.
- Зупанець Катерина** – д. фарм. н., професор. Національний фармацевтичний університет. Харків, Україна.
- Калюжна Лідія** – лікар-дерматовенеролог, д. м. н., професор. Національний медичний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Клініка "Дерматологія професора Калюжної". Київ, Україна.
- Катілов Олександр** – лікар-педіатр, пульмонолог дитячий, к. мед. н., доцент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Медичний центр "Інномед-педіатрія". Вінниця, Україна.
- Кірсанова Тетяна** – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент. Приватний медцентр "Перший ГВ френдлі". Харків, Україна.
- Климишин Юлія** – лікар-кардіоревматолог, к. мед. н. ДУ "Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України". Київ, Україна.
- Клімишин Михайло** – лікар-педіатр. Медичний центр "Інномед-педіатрія". Вінниця, Україна.
- Ключка Роман** – лікар-педіатр. Приватна амбулаторія "Педіатр Плюс". Харків, Україна.
- Ковальчук Павло** – лікар-невролог дитячий. Медичний центр "Сучасна педіатрія Evidence", Центр сучасної діагностики "Нейромед", медичний центр "Інномед-педіатрія". Вінниця, Україна.

Кожевін Роман – лікар-гастроентеролог. Приватний кабінет лікаря, ФОП Кожевін Р. В. Одеса, Україна.

Комаровська Інна – лікар-офтальмолог, к. мед. н. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Кононенко Олена – лікар-педіатр, к. мед. н. Приватна амбулаторія "Педіатр Плюс". Харків, Україна.

Коноплицький Віктор – лікар-хірург, д. мед. н., професор. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Копанська Дзвенислава – лікар-оториноларинголог, віце президент Академії оториноларингології ЄВРОЛОР. Львівська обласна клінічна лікарня ОХМАТДИТ, Академія оториноларингології ЄВРОЛОР. Львів, Україна.

Костюченко Лариса – лікар-імунолог та алерголог дитячий, д. мед. н., професор. Західноукраїнський спеціалізований дитячий медичний центр, Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. Львів, Україна.

Кушнір Валерій – лікар-дерматолог. Військово-медичний клінічний центр Центрального регіону. Вінниця, Україна.

Кушнір Наталія – асистент кафедри. Вінницький медичний фаховий коледж ім. акад. Д. К. Заболотного. Вінниця, Україна.

Крикунов Олексій – д. мед. н., ст. н. с., завідувач відділення хірургічного лікування інфекційного ендокардиту Національного інституту серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова. Київ, Україна.

Лаврова Оксана – лікар-педіатр. Приватний медцентр "Перший ГВ френдлі". Харків, Україна.

Лайко Лілія – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Лапій Федір – лікар-імунолог, к. мед. н., доцент. Національний медичний університет охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика. Київ, Україна.

Левицька Лідія – лікар-педіатр. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Лига Ольга – лікар-пульмонолог дитячий. КНП ЛОР "Західноукраїнський спеціалізований дитячий медичний центр", Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. Львів, Україна.

Лобортас Юліана – лікар-педіатр, старший лаборант кафедри дитячих інфекційних хвороб. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Мазулов Олександр – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня. Вінниця, Україна.

Макух Галина – д. біолог. н., старший науковий співробітник. ДУ "Інститут спадкової патології НАМН України". Львів, Україна.

Малачкова Наталія – лікар-офтальмолог, д. мед. н., професор. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Науменко Ольга – к. мед. н., асистент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Незгода Ірина – лікар-інфекціоніст, д. мед. н., професор. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Онофрійчук Олена – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Пеньков Андрій – лікар-педіатр, к. мед. н. Приватна амбулаторія " Педіатр Плюс". Харків, Україна.

Петренко Анастасія – лікар-дерматовенеролог, к. м. н., асистент. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Клініка "Дерматологія професора Калюжної". Київ, Україна.

Риков Олексій – лікар-педіатр. Медична мережа "Добробут". Київ, Україна.

Рикова Станіслава – лікар-інфекціоніст, аспірант кафедри імунології та дитячих інфекцій НУОЗ ім. П. Л. Шупика. Медична мережа "Добробут". Київ, Україна.

Рогач Костянтин – лікар-педіатр. Приватний медичний центр "Parasim". Одеса, Україна.

Романишин Ярина – лікар-імунолог дитячий. Західноукраїнський спеціалізований дитячий медичний центр. Львів, Україна.

Романкевич Іванна – лікар-кардіоревматолог, к. мед. н. Медичний університет Маямі. Маямі, США.

Руденко Надія – лікар-педіатр, д. мед. наук., професор, Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Київ, Україна.

Самофалов Дмитро – лікар-хірург дитячий, к. мед. н. Національна служба здоров'я України. Одеса, Україна.

Сличко Маріанна – лікаря-педіатр. ДУ "Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії". Київ, Україна.

Солодовниченко Ірина – лікар-гастроентеролог, к. мед. н. Харківська медична академія післядипломної освіти. Харків, Україна.

Суворов Василь – лікар-ортопед, аспірант кафедри. ДУ "Інститут травматології та ортопедії НАМН України". Київ, Україна.

Тихолаз Оксана – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова. Вінниця, Україна.

Труба Ярослав – лікар-кардіохірург, к. мед. н. ДУ "Національний Інститут серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова НАМН України". Київ, Україна.

Урбонас Вайдотас (Vaidotas Urbonas) – лікар-гастроентеролог, д. мед. н., професор. Клініка дитячих хвороб медичного факультету Вільнюського університету. Вільнус, Литва.

Цимбалюк-Волошин Ірина – лікар-гематолог дитячий, к. мед. н. КНП ЛОР "Західноукраїнський спеціалізований дитячий медичний центр". Львів, Україна.

Шаргородська Євгенія – лікар-генетик, к. мед. н. Інститут спадкової патології Національної академії медичних наук України. Львів, Україна.

Шарікадзе Олена – лікар-алерголог, к. мед. н., доцент. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. Київ, Україна.

Шебеко Сергій – д. фарм. н., доцент. Національний фармацевтичний університет. Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації. Харків, Україна.

Шевченко Олександр – д. мед. н., оберарцт, завідувач педіатричної електрофізіологічної лабораторії. Соціально-педіатричний центр Інн-Зальцах-Ротт. Академічна лікарня Мюнхенського університету. Альтетінг, Німеччина.

Юрочко Федір – лікар-отоларинголог, д. мед. н. Львівська обласна клінічна лікарня ОХМАТ-ДИТ. Львів, Україна.

Навчальне видання

Катілов Олександр Васильович
Варзарь Андрій Вікторович
Валіулєс Арунас
Дмитрієв Дмитро Валерійович та ін.

Педіатрія

том II

За редакцією:

Катілова О., Варзаря А., Валіулєса А., Дмитрієва Д.

Редактори: *В. О. Парфенюк*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

Підписано до друку 13.02.23. Формат 70×100/16. Папір офсетний.
Segoe UI. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 44,53. Зам. № 2305.

ПП "Нова Книга"
21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
(067) 6562650, (063) 5270178
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.nk.in.ua